

ELŻBIETA MAZUR

Uniwersytet Rzeszowski

Kompetencje tekstotwórcze w nauczaniu języka polskiego jako obcego na poziomie B2 i C1 (na przykładzie tekstu argumentacyjnego)

Wprowadzenie

Rozwijaniu sprawności **językowych** w procesie nauczania języka polskiego jako obcego służą zarówno ćwiczenia konwersacyjne, jak i wypowiedzi pisemne. Łączy się to z funkcjonującymi w praktyce dydaktycznej dwiema odmianami polszczyzny ogólnej, tj. **mówioną i pisaną polszczyzną uczących się**, a także z podkreślaniem w procesie nauczania komunikacyjnego wymiaru języka, czyli umiejętnościami budowania tekstów mówionych i pisanych. Umiejętność pisania, która znakomicie kształtuje kompetencje językowe, może być zatem łączona z poznawaniem słownictwa, mówieniem i słuchaniem.

Pisemne komunikowanie się, przy jednoczesnym rozwijaniu innych sprawności językowych, może być efektywne dzięki nauczaniu mozaikowemu. Koncepcja nauczania mozaikowego nawiązuje do nauczania blokowego (integrującego), polegającego na łączeniu kilku działów kształcenia i przeprowadzeniu cyklu zajęć, za którego realizację odpowiada jeden nauczyciel. Zaletą prezentowanej metody jest spójność, skuteczność i atrakcyjność nauczania języka. Pozornie niezwiązane ze sobą techniki i metody ćwiczenia oraz rozwijania poszczególnych sprawności prowadzą do opanowania i coraz lepszej znajomości języka polskiego, który zaczyna układać się w logiczną całość, czyli mozaikę¹.

Prezentowany sposób nauczania języka obcego oznacza dobór wielu zadań do wykonania, organizowanie ćwiczeń z kilku grup sprawności, na przykład rozumienia języka, mówienia, czytania i pisanania². Zatem nauczanie mozaikowe ma za zadanie nauczyć słownictwa, rozumienia tekstów i pisemnego komunikowania się oraz rozwijać umiejętność mówienia i słuchania na przykładzie realizacji wybranych zagadnień tworzących cykle tematyczne.

¹ E. Lipińska, *Z polskim na ty. Podręcznik do nauki języka polskiego dla stopnia progowego*, Kraków 2003, s. 11–12.

² Zob. J. Sylwestrowicz, *Lekcja języka obcego*, Warszawa 1979, s. 67.

Warto podkreślić, że w nauczaniu mozaikowym kładzie się nacisk na umiejętność pisania, która kształtuje kompetencję językową, jednocześnie służąc rozwijaniu pozostałych sprawności językowych. Przygotowując wypowiedź pisemną, uczący się języka polskiego mają więcej czasu do namysłu, możliwość autokorekty i korekt wspólnych podczas zajęć z nauczycielem. Działania tekstotwórcze nadawców tekstu, tj. uczących się języka polskiego w grupie, są bowiem podczas zajęć korygowane, wspomagane i stymulowane przez prowadzącego. Warto podkreślić, że napisanie dobrego tekstu to nie tylko umiejętność dostosowania tworzonego tekstu do wyznaczników wzorca gatunkowego, to również nadanie mu spójności poprzez dobór odpowiednich środków językowych, używanie określonego słownictwa i posługiwanie się składnią zdania złożonego, czyli posiadanie odpowiednich kompetencji językowych³.

Wypowiedzi pisemne w nauczaniu języka polskiego jako obcego na poziomie B2 i C1

Według Ewy Lipińskiej „potrzeba opanowania sprawności pisania jest przez wielu uczących się nieuświadomiana aż do pierwszego testu czy egzaminu – wtedy staje się koniecznością”⁴. Wypowiedź pisemna to ważny składnik pisemnej części egzaminu certyfikatowego, cieszącego się coraz większym zainteresowaniem cudzoziemców i Polaków z zagranicy⁵. W uwagach dotyczących struktury egzaminu o wypowiedzi pisemnej czytamy:

Zadaniem zdających jest wybór jednego z zestawów zadań i napisanie tekstów, zgodnie z poleceniem. Tematy są tak sformułowane, aby nie wymagały wiedzy specjalistycznej. Celem tej części egzaminu jest sprawdzenie umiejętności formułowania wypowiedzi pisemnej, a nie badanie wiedzy zdających na określony temat⁶.

W trakcie egzaminu certyfikatowego na poziomie średnim ogólnym (B2) zdający powinni posiadać kompetencje tekstotwórcze w zakresie następujących form wypowiedzi pisemnej: życzenia, pozdrowienia, zaproszenie, zawiadomienie, ogłoszenie, odpowiedź na ogłoszenie, list prywatny formalny (e-mail prywatny formalny), list prywatny nieformalny (e-mail prywatny nieformalny), opis osoby, opis przedmiotu, opis miejsca, opis krajobrazu, opis ilustracji (z sytuacją), charakterystyka (zarówno charakterystyka osoby, jak i środowiska – np. młodzieży

³ Por. H. Kurczab, *Kompetencje tekstotwórcze uczniów kształceniu gatunków wypowiedzi (na wybranych przykładach)* [w:] *Edukacja polonistyczna*, t. 1: *Materiały z zakresu dydaktyki literatury i języka polskiego dla studentów oraz nauczycieli*, red. D. Hejda, E. Mazur, Rzeszów 2011, s. 61–62.

⁴ E. Lipińska, *Z polskim na ty...*, s. 12.

⁵ Pisemna część egzaminu składa się z czterech, przedzielonych przerwami modułów, sprawdzających kolejno: rozumienie ze słuchu, rozumienie tekstu pisanego, poprawność gramatyczną oraz umiejętność pisania. Zob. także *Przewodnik po egzaminach certyfikatowych*, red. i oprac. A. Seretny, E. Lipińska, Kraków 2011.

⁶ Certyfikat polski.pl [11.08.2017].

lub elementów rzeczywistości), opowiadanie, sprawozdanie, recenzja, podanie, życiorys, list urzędowy, list motywacyjny, reklama, tekst argumentacyjny (rozprawka), esej (tzw. esej szkolny, w którym piszący przedstawia swoje poglądy, rozważania czy refleksje na dany temat).

W skład tej części egzaminu wchodzi cztery zestawy (każdy po dwa zadania), z których zdający wybierają jeden. Pierwsze zadanie w zestawach to krótka forma typu gratulacje, zaproszenie, drugie – dłuższa forma typu tekst argumentacyjny lub opowiadanie. Każde z zadań w zestawie powinno zawierać określoną w poleceniu liczbę wyrazów.

Oto przykładowe zadania:

Zestaw I:

a. Zaprosiła Pani / zaprosił Pan do eleganckiej restauracji ważnych dla Pani/Pana gości. Nie była Pani zadowolona / nie był Pan zadowolony z obsługi. Proszę napisać list do dyrekcji restauracji (100 wyrazów).

b. Proszę napisać sprawozdanie z otwarcia zimowych/ letnich igrzysk olimpijskich (200 wyrazów).

Zestaw II:

a. Kolega zmienia mieszkanie i urządza z tej okazji imprezę, na którą zaprosił Panią/Pana. Niestety nie może Pani/Pan przyjąć zaproszenia. Proszę wysłać e-mail z przeprosinami (40 wyrazów).

b. „Plusy i minusy studiowania za granicą”. Proszę napisać tekst argumentacyjny (260 wyrazów)⁷.

Z kolei uczący się języka polskiego jako obcego na poziomie zaawansowanym (C1) powinni być przygotowywani również do tworzenia tekstów: reklamacji (skargi), recenzji, przemówienia, analizy porównawczej i referatu. Budowa części egzaminu „pisanie” na tym poziomie jest nieco odmienna, mianowicie zdający dokonują wyboru spośród trzech zestawów, z tym, że w poszczególnych zestawach mogą być dwa lub jedno zadanie:

Z e s t a w I

a. Wprowadził/a się Pan/i niedawno do wynajętego mieszkania. Jest tu jednak wiele usterek. Proszę napisać list z reklamacją do właściciela mieszkania i domagać się ich usunięcia (120 słów).

b. Proszę porównać szkoły prywatne i państwowe (lub na wsi i w mieście) w Pana/Pani kraju (280 słów).

Z e s t a w II

Które z osiągnięć naukowych uważa Pan/Pani za najważniejsze dla ludzkości? Proszę uzasadnić (400 słów)⁸.

Zdający egzamin powinni zatem umieć poprawnie komponować i redagować zarówno krótkie, jak i dłuższe formy wypowiedzi, wymagające np. przeprowadzenia wywodu argumentacyjnego (B2) czy analizy porównawczej (C1). Ocena tej części egzaminu na poziomach B2 i C1 obejmuje: wykonanie zadania (treść, długość, formę/kompozycję), bogactwo językowe (leksykę i frazeologię, składnię, styl) i poprawność językową (gramatykę, ortografię i interpunkcję).

⁷ Tamże.

⁸ Tamże.

Scenariusz zajęć z ćwiczeniami

Temat zajęć: „Dom jest gniazdem człowieka”. Tekst argumentacyjny (rozprawka).

Cele zajęć:

- zdefiniowanie pojęć: ‘ojczyzna’ i ‘mała ojczyzna’;
- rozwijanie sprawności językowych w zakresie mówienia i pisania;
- doskonalenie sprawności czytania i rozumienia ze słuchu;
- kształcenie umiejętności pisania tekstu argumentacyjnego;
- wartościowanie.

Metody i techniki nauczania:

nauczanie mozaikowe, objaśnianie kontekstowe, ćwiczenia skojarzeniowe, pisanie kontrolowane, praca z tekstem.

Pomoce i materiały dydaktyczne:

słowniki (ortograficzny i języka polskiego), karta pracy (kserokopie tekstu i ćwiczeń), slajdy, nagranie piosenki.

Czas trwania zajęć: 2 x 90 minut

Przebieg zajęć:

I. Wprowadzenie (ogniskowanie uwagi studentów wokół tematu zajęć)

Prowadzący zajęcia rozpoczyna od przedstawienia się i zapisania na tablicy:

Nazywam się... (Jan Kowalski / Anna Nowak).

Jestem... (Polakiem/Polką). Moją ojczyzną jest... (Polska). Mówię... (po polsku).

Znam język... (np. angielski, włoski).

Mieszkam w... (Rzeszowie).

Jestem... (rzeszowianinem/rzeszowianką). Moją „małą ojczyzną” jest Rzeszów.

II. Rozwijanie sprawności językowych w zakresie mówienia i pisania

Prowadzący prosi studentów o przedstawienie się i zapisanie informacji wg wzoru z tablicy – **pisanie kontrolowane** – oraz o zwrócenie uwagi na użycie wielkich i małych liter. W ćwiczeniach wykorzystujących **technikę pisania kontrolowanego** student dokładnie wypełnia instrukcje i polecenia, ale nie komponuje wypowiedzi samodzielnie. Nie jest to więc pisanie twórcze, stanowi za to element przygotowawczy w procesie pisania, spełniając funkcję ćwiczeń uzupełniających⁹.

Uczący się języka polskiego powinni wykazać się znajomością następujących zasad pisowni wielkich i małych liter:

Wielką literą pisze się:

- imiona i nazwiska, np. Stanisław, Adam Mickiewicz;
- nazwy państw, regionów, prowincji, stanów, miast, dzielnic (osiedli), wsi, przysiółków, np. Austria, Podkarpacie, Toskania, Ohio, Paryż, Nowe Miasto, Świlcza, Zarzecze;

⁹ A. Seretny, E. Lipińska, *Pisanie [w:] ABC metodyki nauczania języka polskiego jako obcego*, Kraków 2005, s. 245.

- nazwy mieszkańców części świata, krajów, członków narodów, ras, szczepów, regionów, krain, prowincji, np. Europejczyk, Polak, Żyd, Aborygen, Słowianin, Bawarczyk, Ślązak.

Małą literą pisze się:

- nazwy mieszkańców miast, osiedli i wsi, np. krakowianin, warszawianka, nowojorczyk, żoliborzanin, zalipianka;
- przymiotniki utworzone od nazw kontynentów, krajów, miejscowości, narodów, plemion, niebędące nazwami geograficznymi, np. państwa azjatyckie, plemiona afrykańskie, języki słowiańskie, kultura polska, sery szwajcarskie, porcelana śmielowska¹⁰.

Następnie nauczyciel rozdaje kserokopie ćwiczeń ortograficznych, proponując uczącym się **techniki wyboru: uzupełnianie i zaznaczanie**)¹¹.

1. Od podanych niżej wyrazów (nazw kontynentów, państw, miast, regionów) proszę utworzyć nazwy mieszkańców w rodzaju męskim. Proszę zwrócić uwagę na pisownię dużych i małych liter:

przykład: Europa – Europejczyk, Londyn – londyńczyk, Kaszuby – Kaszub

Ameryka –
 Mazury –
 Warszawa –
 Śląsk –
 Australia –
 Praga –
 Kraków –
 Meksyk –
 Niemcy –
 Berlin –

2. Proszę uzupełnić tabelę.

Kraj/kontynent	Nazwa mieszkańca	Nazwa mieszkanki	Przymiotnik
Ameryka		Amerykanka	
Australia	Australijczyk		
Azja			azjatycki
Europa		Europejka	
Belgia	Belg		
Białoruś			białoruski
Chorwacja		Chorwatka	

¹⁰ *Wielki słownik ortograficzny PWN z zasadami pisowni i interpunkcji*, red. E. Polański, Warszawa 2003, s. 46–47; 50–51, 61–62.

¹¹ A. Seretny, E. Lipińska, *Techniki nauczania pisowni [w:] ABC metodyki...*, s. 60–61.

Czechy			czeski
Egipt	Egipcjanin		
Finlandia	Fin		
Grecja		Greczynka	
Irlandia			irlandzki
Litwa		Litwinka	
Łotwa	Łotysz		
Norwegia	Norweg		
Nowa Zelandia			nowozelandzki
Polska		Polka	
Szwecja			szwedzki
Ukraina	Ukrainiec		
Włochy		Włoszka	

3. Proszę podkreślić odpowiednią literę.

Interesuję się literaturą P/polską i kulturą A/amerykańską.

Mój znajomy jest A/azjata, ale mieszka w E/europie.

Maciej urodził się w K/krakowie, ale od lat mieszka w Rz/rzymie, więc czuje on się Rz/rzymianinem.

Nasza przyjaciółka jest W/włoszką, ale dużo podróżuje, więc zwiedziła wiele państw E/europejskich i i niektóre kraje A/azji.

Znasz język U/ukraiński? Nie, znam tylko R/rosyjski.

Bardzo lubię B/bieszczady. Dla mnie krajobrazy B/bieszczadzkie są najpiękniejsze.

Znajomi przeprowadzili się z B/baranówki na D/drabiniankę.

III. **Objaśnianie kontekstowe** (jako technika prezentacji nowej leksyki)¹² – odczytanie i analiza fragmentu tekstu J. Tischnera:

Przestrzenią człowiekowi najbliższą jest dom. Wszystkie drogi człowieka przez świat mierzą się odległością od domu. Widok z okien domu jest pierwszym widokiem człowieka na świat. Człowiek zapytany, skąd przychodzi – wskazuje na dom. Dom jest gniazdem człowieka. Tu przychodzi na świat dziecko, tu dojrzewa poczucie odpowiedzialności za ład pierwszej wspólnoty, tu człowiek rozpoznaje główne tajemnice rzeczy – okna, drzwi, łyżki – cieszy się i cierpi, stąd odchodzi na wieczny spoczynek. Mieć dom znaczy: mieć wokół siebie obszar pierwotnej swojskości. Ściany domu chronią człowieka przed srogością żywiołów i nieprzyjaznością ludzi. Umożliwiają życie i dojrzewanie. Mieszkając w domu, człowiek może się czuć sobą u siebie. Być sobą u siebie to doświadczać sensownej wolności. Dom nie pozwala na swawolę, nie oznacza też niewoli. Domowa przestrzeń, to przestrzeń wielorakiego sensu. Budować dom, znaczy: zadomowić się [...]

Człowiek przywiązuje się do swojego domu. Przywiązanie do domu jest tak głębokie i tak wszechstronne, iż przerasta świadomość człowieka. Gdy człowiek traci dom, gdy oddala się od domu – czuje w bólu utraty siłę zadomowienia. Los domu jest częścią jego losu¹³.

¹² A. Seretny, E. Lipińska, *Techniki nauczania słownictwa* [w:] *ABC metodyki...*, s. 86; H. Komorowska, *Metodyka nauczania języków obcych*, Warszawa 2002, s. 116–118.

¹³ J. Tischner, *Dom* [w:] tegoż, *Filozofia dramatu*, Kraków 2012, s. 225–226.

Rozmowa o tekście i objaśnienie pojęć: przestrzeń, swojskość, srogość, zadowolenie, a także przytoczenie definicji słownikowej terminu ‘ojczyzna’: ‘kraj, w którym ktoś się urodził, którego jest obywatelem lub z którym jest związany więzią narodową’; ‘miejsce, kraj, gdzie coś powstało lub gdzie występuje’. W tej części zajęć, w celu prezentacji nowej leksyki, nauczyciel stosuje następujące techniki: **posługiwanie się wyrazami o znaczeniu podobnym lub przeciwnym i przytoczenie definicji słownikowej**¹⁴.

IV. **Ćwiczenia skojarzeniowe, czyli grupowanie wyrazów wokół tematu „mała ojczyzna” i umiejscowienie nowego słowa w sąsiedztwie innych słów o znaczeniu podobnym**¹⁵, służące prezentacji nowej leksyki:

- „mała ojczyzna” – miejsce zamieszkania lub urodzenia, najbliższa okolica, dzieciństwo, zakorzenienie, ojczyzna prywatna, przestrzeń bezpieczna (dobrze znana, oswojona); pojęcie wiążące się z wartościami i sentymentalizmem, przestrzeń geograficzna, społeczna i kulturowa, w której jednostka żyje i (lub) z którą jest związana emocjonalnie.

Obok kompetencji językowych i komunikacyjnych zauważamy tutaj kompetencję kulturową, która wiąże się z określonymi zachowaniami, wzorcami, ale także ze znajomością materialnego i duchowego dorobku. Nauczanie języka powinno iść w parze z budowaniem świadomości kulturowej.

V. Tekst argumentacyjny (rozprawka)¹⁶ – przedstawienie reguł i ćwiczenia

W poradniku dla piszących uwzględniającym planowanie i organizację zamieszczono **schemat procesu pisania**, który przedstawia się następująco: **reguły charakterystyczne dla danej formy, ilustracja (przykłady), próbka pisania, analiza, uwagi uczącego, ćwiczenia uzupełniające, praca domowa, poprawa nauczyciela i korekta autorska**¹⁷.

Można przygotować prezentację (slajdy) i przedstawić uczącym się:

Rozprawka – forma wypowiedzi pisemnej, która jest uproszczoną wersją rozprawy naukowej. Słownik definiuje rozprawkę jako niewielką rozprawę, szkic. Celem rozprawki jest refleksja nad jakimś problemem, forma ta wymaga więc uporania się z jakimś zadaniem, rozpatrzenia możliwości jego rozwikłania, zma-

¹⁴ A. Seretny, E. Lipińska, *Techniki nauczania słownictwa [w:] ABC metodyki...*, s. 86.

¹⁵ Tamże.

¹⁶ W glottodydaktyce funkcjonuje pojęcie ‘tekst argumentacyjny’, zaś w dydaktyce polonistycznej obserwujemy zastępowanie terminu ‘rozprawka’ ‘wypowiedzią argumentacyjną’ (zob. *Informator o egzaminie maturalnym z języka polskiego od roku szkolnego 2014/2015*, Warszawa 2013 oraz Arkusze maturalne z języka polskiego od 2015 roku). Jest to zadanie o charakterze problemowym wymagające argumentowania, a zatem uzasadniania, wyjaśniania i wnioskowania. W zadaniu przyjmujemy określone stanowisko wobec problemu, a nie tylko opisujemy i charakteryzujemy je jak w innych gatunkach wypowiedzi pisemnej.

¹⁷ A. Seretny, E. Lipińska, *Pisanie [w:] ABC metodyki...*, s. 237.

gania się z czymś, czego nie wiemy, z czym nie potrafimy sobie od razu poradzić, co nie jest pewne.

Rozprawka w swej strukturze oddaje przebieg naszego rozumowania związanego z dążeniem do rozwiązania problemu, odsłania nasz proces myślowy.

Rozprawkę cechuje:

- logiczność wyводу,
- konsekwencja,
- precyzja myślowa.

Układ rozprawki:

1) dedukcyjny (od ogółu do szczegółu):

Teza (twierdzenie, opinia) – Argumenty (dowody, uzasadnienie) – Potwierdzenie tezy (wnioski, podsumowanie)

2) indukcyjny:

Hipoteza – Argumenty – Teza

Teza – w formie zdania orzekającego, o którego słuszności jesteśmy przekonani, np. „Warto mieć marzenia, ponieważ się spełniają”.

Hipoteza – w postaci zdania nie w pełni uzasadnionego, wyrażającego nasze przypuszczenie, które wymaga pełniejszego rozpoznania, np. „Czy warto mieć marzenia, skoro nie wszystkie się spełniają?”

Argumenty – dowody, uzasadnienia, racje przytoczone w celu poparcia lub obalenia jakiejś tezy.

Argumentem w rozprawce może być:

- odpowiednio dobrany cytat z utworu, omówienie (streszczenie) fragmentu utworu,
- sąd jakiegoś autorytetu (znawcy literatury, innego pisarza, wybitnej osobistości),
- odwołanie do twórczości innych pisarzy, do innych dzieł literackich,
- argumentem może być wszystko, co w skuteczny sposób wesprze tezę naszej pracy.

Język rozprawki:

W rozprawce powinno się używać zdań złożonych, łącząc je tak, by tworzyły ciąg przyczynowo-skutkowy. Ważne jest umiejętne stosowanie spójników, które służy ukazywaniu związków logicznych w tekście. Pożądane jest używanie spójników wynikowych: *toteż, więc, wobec tego, dlatego, zatem, przeto*, spójników przeciwstawnych: *ale, lecz, jednak, przecież, mimo to, raczej, natomiast, wszakże* oraz spójników określających związki podrzędne: *jeżeli, ponieważ, jeśli, gdyby, chociaż, gdyż, bowiem, albowiem*. Wskazane jest używanie wyrazów i wyrażeń uwydatniających stosunki myślowej łączności tych właśnie członów: *tak więc, przy tym, przede wszystkim, przeciwnie, natomiast, po pierwsze, po drugie, z drugiej strony, tymczasem, stąd*, a także stosowanie zwrotów i wyrażeń podkreślających porządek argumentowania: *zaczę od sprawy, z kolei przejdę do, na zakończenie*. W tekście argumentacyjnym ważne są również zwroty i wyrażenia przedstawiające opinię piszącego, jak: *według mnie; moim zdaniem; sądzę, że; uważam, że; z całą pewnością; na pewno; jestem przekonany; nie mam wątpliwości; nie mam*

pewności; przypuszczalnie; wydaje mi się, że. Natomiast wprowadzaniu cytatów służą zwroty: *świadczą o tym słowa:; powołam się na słowa:; moją rację potwierdzają słowa:; itp.*¹⁸.

VI. Ćwiczenia uzupełniające

1. Proszę sporządzić listę argumentów przemawiających za sentencją: *Wszędzie dobrze, ale w domu najlepiej.* Następnie sformułować wniosek, który będzie uogólnieniem rozważań.

Np. dom jest miejscem, w którym czujemy się bezpiecznie.

Rodzinna atmosfera sprawia, że zawsze chcemy wracać do domu.

Będąc w podróży, często tęsknimy za domem.

Wniosek: Dom jest wartością, ponieważ daje poczucie bezpieczeństwa i sprawia, że mamy miejsce, do którego zawsze możemy wrócić. Powinniśmy to doceniać i starać się, by panowała w nim rodzinna atmosfera.

2. Na podstawie podanych argumentów proszę sformułować tezę.

Podróże pogłębiają wiedzę.

Zwiedzanie rozszerza krąg zainteresowań.

Aktywny wypoczynek znakomicie wpływa na samopoczucie.

Przykładowa teza: warto podróżować, ponieważ w ten sposób pogłębiamo naszą wiedzę o świecie.

3. Które z podanych zdań mogą wystąpić po tezie:

Dwór w kulturze polskiej odegrał ogromną rolę w kształtowaniu postaw patriotycznych i obywatelskich, a w czasach zaborów był ostoją polskości:

- a. Jest to miejsce, w którym pielęgnuje się staropolskie zwyczaje i podtrzymuje tradycje narodowe. Panują tam ład oraz harmonia.
- b. Taka wizja dworów była bardzo ważna w czasie zaborów, gdy byt narodowy Polaków był zagrożony.
- c. Dwór zbudowany jest z drewna na podmurówce, dach pokryty jest gontem, wiemy też, że przed wejściem znajduje się ganek¹⁹.

VII. Zadanie domowe

Studenci piszą tekst argumentacyjny na temat: „Dom jest gniazdem człowieka”. Rozważ problem w odniesieniu do roli małej ojczyzny w XXI wieku.

Przykładowa rozprawka:

Dom... najczęściej wyraz ten kojarzy się z jakimś miejscem i budynkiem, w którym się żyje, śpi oraz je. Ale czy to wszystko? Sądzę, że tak naprawdę to nie cztery ściany tworzą dom, lecz ludzie, którzy tam żyją. W domu mieszkają nasi rodzice i dziadkowie, nasi najbliżsi. Prawdziwy, magiczny dom

¹⁸ Na podst. R. Krupa, *Szkola pisania – rozprawka*, „Język Polski w Gimnazjum” 2005/2006, nr 2, s. 53–58.

¹⁹ Ćwiczenie 3: zob. A. Ruszer, *Wypowiedź argumentacyjna (prześlanki i konkluzje)* [w:] tegoż, *Oswoić tekst. Podręcznik kompozycji i redakcji tekstów użytkowych dla poziomów B2 i C1*, Kraków 2011, s. 40.

to taki, który opiera się na miłości, szacunku i tolerancji. Tworzą go ludzie i uczucia, jakie między nimi istnieją. Zarówno w znaczeniu rodziny, jak i ojczyzny, jest to miejsce, z którego trudno odejść. Potwierdzą to słowa: „wszystkie drogi człowieka przez świat mierzą się odległością od domu. Widok z okien domu jest pierwszym widokiem człowieka na świat [...]. Dom jest gniazdem człowieka”.

Chciałabym na początku przedstawić symboliczne znaczenie domu. Jest to miejsce, gdzie człowiek się rodzi i dorasta, w którym każdy z nas czuje się najbezpieczniej i najlepiej. Dom to rodzinne gniazdo, z którego wynosimy przekazane nam przez rodziców i dziadków wartości, według których staramy się żyć. Dom pełni ogromną rolę, ponieważ tworzy on i kształtuje człowieka, uczy jak należy postrzegać świat i innych ludzi.

Kolejnym argumentem jest to, że dom jest naszą arką, do której zawsze wracamy i do której zawsze tęsknimy. Jestem w Polsce od października 2016 roku. Zostawiłam swoje gniazdko, żeby tutaj studiować i chociaż są tu dobre warunki, ciągle tęsknię za domem: za rodzicami, dziadkami i nawet za moim pieskiem. Migracje to znak dzisiejszych czasów. Ludzie zostawiają swoje domy, ojczyzny i wyjeżdżają do innych państw szukając lepszego życia. Sądzę jednak, że każdy z nas, gdy jest daleko od domu – tęskni i z niecierpliwością czeka, żeby wrócić.

Argumentem świadczącym o tęsknocie za rodziną mogą być również utwory wielu pisarzy, którzy pragnęli podkreślić znaczenie ojczyzny. Odwołam się tutaj do *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza, ponieważ jest to utwór niezwykle sugestywnie ilustrujący tęsknotę za domem. Jego bohaterowie to prawdziwi patrioci, dla których los ojczyzny jest bardzo ważny, a nostalgię za „krajem lat dzieciennych” najlepiej oddają słowa: „Litwo ojczyzno moja, ty jesteś jak zdrowie, ile cie trzeba cenić ten tylko się dowie, kto cie stracił”.

Reasumując, twierdząc, że dom i ojczyzna stanowią istotną wartość w życiu każdego człowieka. Dom daje poczucie bezpieczeństwa i sprawia, że mamy miejsce, do którego zawsze możemy wrócić. Z moich rozważań wynika, że powinniśmy docenić nasz własny dom i troszczyć się o to, by panowała w nim serdeczna atmosfera²⁰.

Tekst rozprawki może również służyć ćwiczeniom, np. a) Proszę w zaprezentowanej rozprawce wskazać wstęp, rozwinięcie i zakończenie, b) Proszę odnaleźć i podkreślić tezę, argumenty i wnioski.

VIII. Analiza prac i korekta

Nabywaniu kompetencji tekstowych przez uczącego się języka polskiego cudzoziemca powinny towarzyszyć zajęcia poświęcone czytaniu i poprawie wybranych prac podczas zajęć. Bardzo ważna jest prezentacja gotowych wypowiedzi w grupie (w obecności nauczyciela i pozostałych uczących się), dyskusja i omówienie błędów oraz usterek. W praktyce dydaktycznej sprawdza się szczególnie korekta zadania przeprowadzona w ten sposób, że tekst jest zapisywany na tablicy i sukcesywnie korygowany, a jego wersję poprawioną przepisują do zeszytów wszytych słuchacze²¹.

²⁰ Rozprawka została napisana przez słuchaczkę rocznego kursu języka polskiego w Centrum Kultury i Języka Polskiego dla Polaków z Zagranicy i Cudzoziemców „Polonus” Uniwersytetu Rzeszowskiego w roku akad. 2016/17 po przeprowadzeniu cyklu zajęć według zaprezentowanego scenariusza. W tekście dokonano niezbędnych poprawek.

²¹ Podobne stanowisko prezentują J. Kowalikowa i U. Kopeć. Zob. J. Kowalikowa, *Tworzenie tekstów o różnej formie gatunkowej* [w:] *Edukacja polonistyczna...*, s. 49–50; U. Kopeć, *Zagadnienia tekstologiczne w nauczaniu języka polskiego* [w:] tamże, s. 120.

IX. Podsumowanie cyklu zajęć

Można zaproponować uczącym się ćwiczenia dotyczące rozwijania sprawności słuchania, mianowicie: **przed słuchaniem (ogniskujące uwagę)** zinterpretowanie tytułu piosenki *Moje dwie ojczyzny* (muzyka i słowa Andrzej Sikorowski), **w trakcie słuchania** wypisanie słów, zwrotów i wyrażeń zapamiętanych przez studentów, a **po słuchaniu** połączenie tej sprawności z innymi, na przykład z mówieniem i pisaniem, tzn. wykonanie następujących poleceń:

Proszę odpowiedzieć na pytania: O czym jest piosenka? Czego dowiedzieli się Państwo o Grecji i o Polsce? Który kraj jest bliższy sercu?

Fragment tekstu:

Jest taki kraj na południu
gdzie wyspy toną w błękitach
gdzie Bóg zapomniał o grudniu
i zawsze dźwięczy muzyka
[...]
Lubię tam być lubię tam być
w słońcu najlepiej marzyć
chłodną jak noc ambrozję pić
i witać świt na plaży
[...]
Jest taki kraj nad Wisłą
pod nieba szarym ołowiem
tu moje imię i nazwisko
tu w ziemi moi ojcowie
[...]
Bo tylko tutaj sprzedają chleb
który z dzieciństwa pamiętam
skrzypi pod nogą wczorajszy śnieg
i najpiękniejsze są święta.

(A. Sikorowski, *Moje dwie ojczyzny*)

Proszę przygotować wypowiedź (ustną lub pisemną) na temat: Czy doświadczyli Państwo sytuacji przedstawionej w tekście piosenki, czyli świadomości posiadania dwóch ojczyzn? Proszę opowiedzieć o swoich uczuciach²².

Bibliografia

- Edukacja polonistyczna*, t. 1: *Materiały z zakresu dydaktyki literatury i języka polskiego dla studentów oraz nauczycieli*, red. D. Hejda, E. Mazur, Rzeszów 2011 (cz. II: *Problemy tekstologiczne w kształceniu polonistycznym*).
- Komorowska H., *Metodyka nauczania języków obcych*, Warszawa 2002.

²² Tekst piosenki na płycie CD i więcej ćwiczeń w: E. Lipińska, *Księżyc w butonierce. Ćwiczenia dla cudzoziemców doskonalące sprawność rozumienia ze słuchu na podstawie tekstów Andrzeja Sikorowskiego, poziom zaawansowany*, Kraków 2004, s. 48–51. Zob. także: A. Seretny, E. Lipińska, *Przykładowe techniki pracy z tekstem [w:] ABC metodyki...*, s. 154.

- Krupa R., *Szkola pisania – rozprawka*, „Język Polski w Gimnazjum” 2005/2006, nr 2.
- Lipińska E., *Księżyc w butonierce. Ćwiczenia dla cudzoziemców doskonalące sprawność rozumienia ze słuchu na podstawie tekstów Andrzeja Sikorowskiego, poziom zaawansowany*, Kraków 2004.
- Lipińska E., *Nie ma róży bez kolców. Ćwiczenia ortograficzne dla obcokrajowców*, wyd. II poprawione, Kraków 2012.
- Lipińska E., *Z polskim na ty. Podręcznik do nauki języka polskiego dla stopnia progowego*, Kraków 2003.
- Przewodnik po egzaminach certyfikacyjnych*, red. i oprac. A. Seretny, E. Lipińska, Kraków 2011.
- Ruszer A., *Oswoić tekst. Podręcznik kompozycji i redakcji tekstów użytkowych dla poziomów B2 i C1*, Kraków 2011.
- Seretny A., Lipińska E., *ABC metodyki nauczania języka polskiego jako obcego*, Kraków 2005.
- Strona internetowa: Certyfikat.polski.pl
- Tischner J., *Filozofia dramatu*, Paryż 1990.
- Wielki słownik języka polskiego*, red. E. Polański, Kraków 2008.
- Wielki słownik ortograficzny PWN z zasadami pisowni i interpunkcji*, red. E. Polański, Warszawa 2003.

Text-making skills in teaching Polish as a second language at B2 and C1 levels (based on the example of an argumentative essay)

Abstract

The article focuses on language skill development in the process of teaching Polish as a second language based on the example of an argumentative essay. It also includes theoretical remarks on the text-making competences of those learning Polish to the B2 and C1 levels, whilst a scenario proposed in the practical part of the article demonstrates how to combine exercises from different skill groups during classes, i.e. writing and speaking, reading and listening. What is more, it presents selected techniques of teaching Polish as a second language.

Keywords: text-making competences, speaking, writing, argumentative essay, methods teaching, glottodidactics